

De Nederlandse Geloofsbelijdenis (1561)

Artikel 1

De enige God

Wij geloven allen met het hart en belijden met de mond, dat er een enig en eenvoudig geestelijk wezen is, dat wij God noemen: eeuwig, ondoorgrondelijk, onzienlijk, onveranderlijk, oneindig, almachtig, volkomen wijs, rechtvaardig, goed en een zeer overvloedige bron van al het goede.

Artikel 2

Hoe God door ons gekend wordt

Wij kennen Hem op tweeërlei wijze. Ten eerste door de schepping, instandhouding en regering van de gehele wereld, aangezien deze voor onze ogen is als een prachtig boek, waarin alle schepselen, groot en klein, de letters zijn, die ons te aanschouwen geven wat van Hem niet gezien kan worden, namelijk Zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, zoals de apostel Paulus zegt in Romeinen 1:20. Al deze dingen zijn voldoende om de mensen te overtuigen en hun alle verontschuldiging te ontnemen.

Ten tweede geeft Hij Zichzelf nog duidelijker en volkomener aan ons te kennen door zijn heilig en Goddelijk Woord, voor zover dit voor ons in dit leven nodig is tot Zijn eer en tot heil van de zijnen.

Artikel 3

Het Woord van God

Wij belijden dat dit Woord van God niet is voortgekomen uit de wil van een mens, maar dat mensen, door de Heilige Geest gedreven, van Godswege gesproken hebben, zoals de heilige Petrus zegt in 2 Petrus 1:21.

Daarna heeft God in zijn bijzondere zorg voor ons en ons heil aan Zijn knechten, de profeten en apostelen, geboden zijn geopenbaarde Woord op schrift te stellen; en zelf heeft Hij met Zijn vinger de twee tafelen van de Wet geschreven. Hierom noemen wij zulke geschriften heilige en goddelijke Schriften.

Artikel 4

De kanonieke boeken van de Heilige Schrift

Wij verstaan onder de Heilige Schrift twee delen, het Oude en het Nieuwe Testament; dit zijn de kanonieke boeken, waartegen niets valt in te brengen. Deze worden in Gods Kerk als volgt opgesomd: de boeken van het Oude Testament: de vijf boeken van Mozes, te weten Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Jozua, Richteren, Ruth, 1 en 2 Samuël, 1 en 2 Koningen, 1 en 2 Kronieken, Ezra, Nehemia, Ester, Job, de Psalmen van David, de drie boeken van Salomo, nl. Spreuken, Prediker en Hooglied; de vier grote profeten Jesaja, Jeremia (met inbegrip van Klaagliederen), Ezechiël en Daniël; vervolgens de twaalf kleine profeten: Hosea, Joël, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Zefanja, Haggai, Zacharia, Maleachi.

De boeken van het Nieuwe Testament: de vier Evangelisten Mattheüs, Marcus, Lucas, Johannes; de Handelingen der Apostelen; de veertien brieven van de apostel Paulus, te weten aan de Romeinen, twee aan de Korintiërs, aan de Galaten, aan de Efeziërs, aan de Filippenzen, aan de Kolossenzen, twee aan de Thessalonicenzen, twee aan Timotheüs, aan Titus, aan Filémon, aan de Hebreëën; de zeven brieven van de andere apostelen, te weten de brief van Jakobus, twee brieven van Petrus, drie van Johannes, de brief van Judas; de Openbaring van de apostel Johannes.

Artikel 5

Het gezag van de Heilige Schrift

Wij aanvaarden al deze boeken, en deze alleen, als heilig en kanoniek om ons geloof daarnaar te richten, daarop te gronden en daarmee te bevestigen. En zonder te twijfelen geloven wij alles wat zij bevatten; en dat niet zozeer omdat de Kerk ze aanvaardt en als zodanig erkent, maar bovenal omdat de Heilige Geest ons getuigenis geeft in onze

harten, dat zij van God zijn. Zij hebben ook het bewijs daarvan in zichzelf, daar zelfs blinden tasten kunnen, dat de dingen die erin voorzeggd zijn, geschieden.

Artikel 6

Het onderscheid tussen de kanonieke en apokriefe boeken

Wij onderscheiden deze heilige boeken van de apokriefe, nl. het derde en vierde boek van Ezra (Nehemia wordt wel aangeduid als 2 Ezra), het boek Tobias, Judith, het boek der Wijsheid, Jezus Sirach, Baruch, de toevoegingen aan het boek Ester, het gebed van de drie mannen in het vuur, de geschiedenis van Susanna, van het beeld van Bel en de draak, het gebed van Manasse en de twee boeken der Makkabeeën.

De Kerk mag deze wel lezen en er lering uit putten voor zover er overeenstemming is met de kanonieke boeken, maar zij hebben niet zulk een kracht en gezag, dat men door het getuigenis van deze boeken enig punt van het geloof of van de christelijke godsdienst zou kunnen bevestigen; laat staan, dat zij het gezag van de andere heilige boeken zouden kunnen verminderen.

Artikel 7

De volkomenheid van de Heilige Schrift

Wij geloven dat deze Heilige Schrift de wil van God volkomen bevat en dat al wat de mens heeft te geloven om behouden te worden, daarin voldoende geleerd wordt. Aangezien de gehele wijze van de dienst, die God van ons eist, daarin uitvoerig is beschreven, is het aan de mensen, zelfs al waren het apostelen, niet geoorloofd anders te leren dan ons reeds geleerd is door de Heilige Schriften, ja, al was het een engel uit de hemel, zoals de apostel Paulus zegt in Galaten 1:8. Het is verboden aan het Woord Gods iets toe te doen of daarvan af te doen (Deut. 12:32), waaruit duidelijk blijkt, dat hetgeen daarin geleerd wordt, zeer volmaakt en in alle opzichten volledig is.

Men mag ook geen geschriften van mensen, hoe heilig zij ook geweest zijn, gelijk stellen met de goddelijke Schriften, noch de gewoonte met de waarheid Gods - want de waarheid gaat boven alles - noch het grote aantal, noch de ouderdom, noch de ononderbroken voortgang in de tijden of de opvolging van personen, noch de concilies, decreten of besluiten. Want alle mensen zijn uit zichzelf leugenaars en lichter dan een ademtocht (vgl. Ps. 116:11 en 62:10). Daarom verwerpen wij uit de grond van ons hart al wat met deze onfeilbare regel niet overeenkomt, zoals de apostelen ons geleerd hebben: beproeft de geesten of zij uit God zijn (1 Joh. 4:1). En: indien iemand tot u komt en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in uw huis (2 Joh. 1:10).

Artikel 8

De heilige Drie-eenheid

Volgens deze waarheid en dit Woord Gods geloven wij in een enig God, die een enig Wezen is, waarin drie Personen werkelijk en waarachtig van eeuwigheid onderscheiden zijn naar hun onmededeelbare eigenschappen, namelijk de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

De Vader is de oorzaak, de oorsprong en het begin van alle dingen, zowel zichtbare als onzichtbare. De Zoon is het Woord, de wijsheid en het beeld van de Vader. De Heilige Geest is de eeuwige kracht en macht, die uitgaat van de Vader en de Zoon.

Uit deze onderscheiding volgt echter niet, dat God in drieën gedeeld is, aangezien de Schrift ons leert, dat wel de Vader en de Zoon en de Heilige Geest ieder hun eigen zelfstandigheid hebben met hun onderscheiden eigenschappen, maar zo dat deze drie Personen slechts één enig God zijn. Het is dus duidelijk dat de Vader niet is de Zoon en dat de Zoon niet de Vader is; dat evenzo de Heilige Geest niet de Vader is noch de Zoon. Intussen zijn deze Personen, aldus onderscheiden, niet gedeeld noch vermengd. Want de Vader heeft het vlees niet aangenomen en ook de Heilige Geest niet, maar alleen de Zoon. De Vader is nooit zonder Zijn Zoon en nooit zonder Zijn Heilige Geest geweest, want Zij zijn alle drie van gelijke eeuwigheid in eenzelfde Wezen. Er is geen eerste of laatste, want Zij zijn alle drie één in waarheid, in macht, in goedheid en barmhartigheid.

Artikel 9

Het getuigenis der Schrift voor deze leer

Wij weten dit alles zowel uit de getuigenissen der Heilige Schrift als uit de werkingen van deze Personen, voornamelijk uit Die welke wij in ons ervaren. De getuigenissen van de Heilige Schriften die ons leren deze heilige Drie-eenheid te geloven, zijn op vele plaatsen in het Oude Testament opgetekend; het is niet nodig deze alle op te sommen, maar alleen ze oordeelkundig uit te kiezen.

In Genesis 1:26 en 27 zegt God: Laat Ons mensen maken naar Ons beeld, naar Onze gelijkenis, enz. En God schiep de mens naar Zijn beeld, man en vrouw schiep Hij ze. Evenzo in Genesis 3:22: Zie, de mens is geworden als één van Ons. Daaruit blijkt, dat er meer dan één Persoon in de Godheid is, want Hij zegt: Laat Ons mensen maken naar Ons beeld; en Hij duidt daarna de eenheid aan als Hij zegt: God schiep. Weliswaar zegt Hij niet, hoeveel Personen er zijn, maar wat voor ons enigszins duister blijft in het Oude Testament, dat is zeer helder in het Nieuwe. Want toen onze Here gedoopt werd in de Jordaan, is de stem van de Vader gehoord, die zeide: Deze is mijn Zoon, de Geliefde (Mat. 3:17). de Zoon werd gezien in het water en de Heilige Geest openbaarde zich in de gedaante van een duif.

Bovendien is door Christus voor de doop van alle gelovigen deze vorm ingesteld: Doopt al de volken in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest (Mat. 28:19). In het Evangelie naar Lucas spreekt de engel Gabriël tot Maria, de moeder des Heren, aldus: De Heilige Geest zal over u komen en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwden; daarom zal ook het Heilige, Dat verwekt wordt, Zoon Gods genoemd worden (Luc. 1:35). Evenzo: de genade van de Here Jezus Christus en de liefde van God en de gemeenschap van de Heilige Geest zij met u (2 Kor. 13:13). En: Drie zijn er, die getuigen inde hemel: De Vader, het Woord en de Heilige Geest; en deze Drie zijn één (1 Joh. 5:7). Op al deze plaatsen wordt ons duidelijk geleerd, dat er drie Personen zijn in een enig Goddelijk Wezen. En hoewel deze leer het menselijk verstand ver te boven gaat, geloven wij die nu op grond van het Woord, in afwachting van het genieten van de volle kennis en vrucht ervan in de hemel. Verder moeten wij ook letten op het eigen werk, dat ieder van deze drie Personen aan ons verricht: de Vader wordt genoemd onze Schepper door Zijn kracht; de Zoon is onze Heiland en Verlosser door Zijn bloed; de Heilige Geest is onze Heiligmaker doordat Hij woont in onze harten.

Deze leer van de heilige Drie-eenheid is altijd gehandhaafd in de ware Kerk van de tijden der apostelen af tot nu toe, tegenover Joden, Mohammedanen, onechte christenen en kettters als Marcion, Mani, Praxeas, Sabellius, Paulus van Samosata, Arius en dergelijke, die terecht door de heilige vaders zijn veroordeeld. Daarom aanvaardden wij in dit opzicht gaarne de drie geloofsbelijdenissen, namelijk de Apostolische, die van Nicea en van Athanasius, en evenzo wat de vaders in overeenstemming hiermede vastgesteld hebben.

Artikel 10

De Godheid van Jezus Christus

Wij geloven, dat Jezus Christus naar zijn goddelijke natuur de eniggeboren Zoon van God is, van eeuwigheid voortgebracht, niet gemaakt of geschapen - want dan zou Hij een schepsel zijn - maar één van wezen met de Vader, mede-eeuwig, de afdruk van het Wezen van de Vader en de afstraling van zijn heerlijkheid (Hebr. 1:3), Hem in alles gelijk (Filp. 2:6).

Hij is Gods Zoon, niet alleen sinds Hij onze natuur heeft aangenomen, maar van alle eeuwigheid, zoals ons de volgende getuigenissen leren, wanneer zij met elkaar vergeleken worden. Mozes zegt, dat God de wereld heeft geschapen (Gen. 1:1) en de heilige Johannes zegt, dat alle dingen zijn geschapen door het Woord, dat hij God noemt (Joh. 1:3); de apostel zegt, dat God de wereld door zijn Zoon geschapen heeft (Hebr. 1:2) en eveneens, dat God alle dingen door Jezus Christus geschapen heeft (Kol. 1:16). Daarom moet Hij, die genoemd wordt God, het Woord, de Zoon en Jezus Christus, reeds

geweest zijn, toen alle dingen door Hem geschapen werden. De profeet Micha zegt dan ook: Zijn oorsprong is vanouds, van de dagen der eeuwigheid (Mi. 5:1). En de apostel: Hij is zonder begin van dagen of einde van leven (Hebr. 7:3). Zo is Hij dan de ware, eeuwige God, de Almachtige, die wij aanroepen, aanbidden en dienen.

Artikel 11

De Godheid van de Heilige Geest

Wij geloven en belijden ook, dat de Heilige Geest van eeuwigheid van de Vader en de Zoon uitgaat. Hij is niet gemaakt of geschapen en ook niet voortgebracht, maar van Hem kan alleen gezegd worden, dat Hij van beiden uitgaat. In orde is Hij de derde Persoon van de Drie-eenheid, van eenzelfde Wezen, majesteit en heerlijkheid als de Vader en de Zoon, waarachtig en eeuwig God, gelijk de Heilige Schriften ons leren.

Artikel 12

De schepping van de wereld, de engelen

Wij geloven, dat de Vader door zijn Woord, dat is door Zijn Zoon, de hemel, de aarde en alle schepselen uit het niet heeft geschapen toen het Hem goeddacht, waarbij Hij aan elk schepsel Zijn wezen, vorm en gestalte heeft gegeven en aan ieder zijn eigen functie om Zijn Schepper te dienen.

Wij geloven, dat Hij ze alle ook nu nog in stand houdt en regeert overeenkomstig zijn eeuwige voorzienigheid en door zijn oneindige kracht om de mens te dienen, opdat de mens zijn God dient. Hij heeft ook de engelen goed geschapen om zijn afgezanten te zijn en zijn uitverkorenen te dienen. Sommigen van die engelen zijn uit die verheven staat, waarin God hen geschapen had, in het eeuwig verderf gevallen, maar de anderen hebben door Gods genade volhard en zijn in hun oorspronkelijke staat gebleven. De duivelen en de boze geesten zijn zo verdorven dat zij vijanden van God en van al het goede zijn. Uit alle macht loeren zij als struikrovers op de Kerk en elk van haar leden om alles door hun list en bedriegerijen te vernielen en te verwoesten. Zij zijn daarom door hun eigen slechtheid veroordeeld tot de eeuwige verdoeming en hebben dagelijks hun verschrikkelijke pijnigingen te wachten. En wat dit betreft verfoeien wij de dwalingen van de Sadduceeën, die ontkennen dat er geesten en engelen zijn; en ook de dwaling van de Manicheeërs, die zeggen dat de duivelen hun oorsprong uit zichzelf hebben en van nature slecht zijn, niet dat zij verdorven zijn geworden.

Artikel 13

Gods voorzienigheid

Wij geloven, dat deze goede God, nadat Hij alle dingen geschapen had, ze niet aan zichzelf heeft overgelaten of aan het toeval of het lot heeft prijsgegeven, maar ze overeenkomstig zijn heilige wil zo bestuurt en regeert, dat in deze wereld niets geschiedt zonder zijn beschikking. Toch is God niet de bewerker noch de schuld van de zonde, die gedaan wordt. Want zijn macht en goedheid zijn zo groot en onvoorstelbaar, dat Hij Zijn werk zeer goed en rechtvaardig beschikt en doet, ook al handelen de duivelen en goddelozen onrechtvaardig. En wat Hij doet boven het begrip van het menselijk verstand, dat willen wij niet nieuwsgierig onderzoeken, verder dan ons begrip reikt. Maar wij aanbidden in alle ootmoed en eerbied de rechtvaardige oordelen van God, die voor ons verborgen zijn, en stellen ons ermee tevreden, dat wij leerlingen van Christus zijn, om slechts te leren wat Hij ons onderwijst door zijn Woord, zonder deze grenzen te overschrijden.

Deze leer schenkt ons een onuitsprekelijke troost, wanneer wij erdoor leren verstaan, dat ons niets kan overkomen bij toeval, maar alleen door de beschikking van onze goedertieren hemelse Vader. Hij waakt over ons met een vaderlijke zorg, terwijl Hij zo over alle schepselen heerst, dat niet één haar van ons hoofd - want die zijn alle geteld - en niet één musje ter aarde zal vallen zonder de wil van onze Vader (Mat. 10:29,30). Hierop verlaten wij ons omdat wij weten, dat Hij de duivelen en al onze vijanden in toom houdt en zij ons zonder zijn toelating en wil niet kunnen schaden.

Daarom verwerpen wij de verfoeilijke dwaling van de Epicureeërs, die zeggen dat God Zich nergens mee bemoeit en alles aan het toeval overlaat.

Artikel 14

De schepping van de mens; de val en zijn gevolgen

Wij geloven, dat God de mens uit het stof der aarde geschapen en hem gemaakt en gevormd heeft naar zijn beeld en gelijkenis, goed, rechtvaardig en heilig, zodat hij met zijn wil in alles overeen kon stemmen met de wil van God. Maar toen de mens in die hoge staat verkeerde, heeft hij daarvoor geen begrip getoond (vgl. Ps. 49:13 en 21 naar een oudere vertaling) en zijn bevoorrechte plaats niet ingezien, maar heeft zich willens en wetens aan de zonde onderworpen en daarmee aan de dood en de vervloeking door gehoor te geven aan het woord van de duivel. Want het gebod ten leven, dat hij ontvangen had, heeft hij overtreden en door zijn zonde heeft hij zich losgerukt van God, die zijn ware leven was. Zo heeft hij zijn gehele natuur bedorven en daarmee de lichamelijke en geestelijke dood verdiend. Doordat hij in al zijn doen en laten goddeloos, verkeerd en verdorven is geworden, heeft hij alle voortreffelijke gaven die hij van God ontvangen had, verloren. Hij heeft daarvan niets overgehouden dan zwakke sporen, die echter voldoende zijn om de mens iedere verontschuldiging te ontnemen.

Al het licht in ons is immers in duisternis veranderd, zoals de Schrift ons leert: Het Licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet gegrepen (Joh. 1:5), waar de heilige Johannes de mensen 'duisternis' noemt. Daarom verwerpen wij al wat men in strijd hiermee leert over de vrije wil van de mens, aangezien de mens niets dan een slaaf der zonde is en niets kan aannemen of het moet hem uit de hemel gegeven zijn (Joh. 3:27). Want wie zal zich erop beroemen uit eigen kracht iets goeds te kunnen doen, daar Christus immers zegt: Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekt (Joh. 6:44)? Wie zal wijzen op zijn eigen wil als hij weet, dat de gezindheid van het vlees vijandschap is tegen God (Rom. 8:7)? Wie zal reppen van zijn eigen kennis, wanneer hij inziet dat een ongeestelijk mens niet aanvaardt hetgeen van de Geest van God is (1 Kor. 2:14)? Kortom, wie zal ook maar een enkele gedachte in het midden brengen wanneer hij weet dat wij niet bekwaam zijn iets uit onszelf te denken, maar dat onze bekwaamheid uit God is (2 Kor. 3:5)?

Daarom behoort het woord van de apostel voor ons onwrikbaar te blijven: dat het God is, Die om Zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt (Filipp. 2:13). Want geen kennis of wil is in overeenstemming met die van God, als Christus ze niet in de mens tot stand heeft gebracht, zoals Hij ons dit leert met de woorden: zonder Mij kunt gij niets doen (Joh. 15:5).

Artikel 15

De erfzonde

Wij geloven, dat door de ongehoorzaamheid van Adam de erfzonde zich over heel het menselijk geslacht heeft verbreid; dat is een verdorvenheid van de gehele natuur en een erfelijk kwaad waarmee zelfs de kleine kinderen in de moederschoot besmet zijn en dat de wortel is, waaruit allerlei zonden in de mens voortkomen. Zij is daarom zo gruwelijk en afzichtelijk voor God, dat zij reden genoeg is om het menselijk geslacht te verdoemen. Zij wordt ook zelfs door de doop niet volkomen tenietgedaan of geheel uitgeroeid, aangezien de zonde altijd uit deze verdorvenheid ontspringt als opwellend water uit een giftige bron. Zij wordt evenwel aan de kinderen van God niet toegerekend om hen te veroordelen, maar door zijn genade en barmhartigheid vergeven; niet opdat zij in de zonde gerust zouden slapen, maar opdat het besef van deze verdorvenheid de gelovigen dikwijls zou doen zuchten in het verlangen om uit het lichaam, dat in de macht van de dood is (vgl. Rom. 7:24), verlost te worden. Hiermee verwerpen wij de dwaling van de Pelagianen, die zeggen dat deze zonde enkel uit navolging ontstaat.

Artike1 16

De goddelijke verkiezing

Wij geloven dat, toen het gehele geslacht van Adam zich door de zonde van de eerste mens in het verderf en in de ondergang had gestort, God Zich betoond heeft zoals Hij is, barmhartig en rechtvaardig. Barmhartig, doordat Hij diegenen uit dit verderf trekt en verlost die Hij in zijn eeuwig en onveranderlijke raad uit loutere goedheid verkoren

heeft in Jezus Christus, onze Here zonder in het minst te letten op hun werken. Rechtvaardig, doordat Hij de anderen laat in de val en het verderf, waarin zij zichzelf gestort hebben.

Artikel 17

De Verlosser door God beloofd

Wij geloven, dat onze goedertieren God, toen Hij zag dat de mens zich aldus in de lichamelijke en geestelijke dood gestort en zich volkomen ongelukkig gemaakt had, hem in zijn wondere wijsheid en goedheid zelf is gaan zoeken, toen hij bevend voor Hem vluchtte, en hem heeft getroost met de belofte, hem zijn Zoon te geven, die geboren zou worden uit een vrouw (Gal. 4:4), om de kop van de slang te vermorzelen (Gen. 3:15) en hem zalig te maken.

Artikel 18

De menswording van Gods Zoon

Wij belijden dan, dat God de belofte, die Hij aan de vaders gedaan had door de mond van zijn heilige profeten, vervuld heeft door zijn eigen, eniggeboren en eeuwige Zoon in de wereld te zenden op de door Hem bestemde tijd. Deze heeft de gestalte van een dienstknecht aangenomen en is aan de mensen gelijk geworden (Filip. 2:7) door werkelijk een echte menselijke natuur aan te nemen met al haar zwakheden, maar zonder zonde. Hij is ontvangen in de schoot van de gelukzalige maagd Maria door de kracht van de Heilige Geest, zonder toedoen van een man. Hij heeft niet alleen de menselijke natuur aangenomen wat het lichaam betreft, maar ook een echte menselijke ziel om werkelijk mens te zijn. Want omdat de ziel evenzeer verloren was als het lichaam moest Hij ze beide aannemen om beide te behouden.

Tegenover de ketterij van de Wederdopers, die ontkennen dat Christus van zijn moeder menselijk vlees aangenomen heeft, belijden wij daarom dat Hij deel gekregen heeft aan het bloed en vlees van de kinderen (Hebr. 2:14); dat Hij een vrucht van Davids lendenen is (Hand. 2:30); gesproten uit het geslacht van David naar het vlees (Rom. 1:3); vrucht van Maria's schoot (Luc. 1:42); geboren uit een vrouw (Gal. 4:4); spruit van David (Jer. 33:15); scheut uit de wortel van Isai (Jes. 11:1); gesproten uit Juda (Hebr. 7:14); afkomstig van de Joden wat het vlees betreft (Rom. 9:5); uit het geslacht van Abraham, aangezien Hij het geslacht van Abraham heeft aangenomen en in alle opzichten aan zijn broeders gelijk is geworden, zonder te zondigen (Hebr. 2:17 en 4:15). Zo is Hij in waarheid onze Immanuël, dat is: God met ons (Mat. 1:23).

Artike1 19

De twee naturen van Christus

Wij geloven, dat de Persoon van de Zoon door deze ontvangenis onafscheidelijk verenigd en verbonden is met de menselijke natuur, zodat er geen twee zonen van God en geen twee personen zijn, maar twee naturen in één Persoon verenigd, waarbij elke natuur haar onderscheiden eigenschappen behoudt. Evenals de Goddelijke natuur altijd ongeschapen gebleven is, zonder begin van dagen of einde van leven (Hebr. 7:3), en aarde en hemel vervult, zo heeft ook de menselijke natuur haar eigenschappen niet verloren, maar is schepsel gebleven, dat wel een begin van dagen heeft, eindig van aard is en alles behoudt wat bij een echt lichaam behoort. En hoewel Hij haar door zijn opstanding onsterfelijkheid heeft gegeven, heeft Hij de echtheid van Zijn menselijke natuur niet veranderd, omdat ons behoud en onze opstanding mede van de echtheid van zijn lichaam afhankelijk zijn. Maar deze twee naturen zijn zo in één Persoon verenigd, dat zij zelfs door zijn dood niet gescheiden werden. Zo was dus wat Hij bij zijn sterven in de handen van Zijn Vader heeft overgegeven een echt menselijke geest, die zijn lichaam verliet, maar intussen bleef de goddelijke natuur steeds met de menselijke verenigd, ook toen Hij in het graf lag. De Godheid hield niet op in Hem te zijn, evenals zij in Hem was toen Hij een klein kind was, hoewel zij zich korte tijd niet openbaarde. Hierom belijden wij, dat Hij werkelijk God en werkelijk mens is: werkelijk God om door zijn kracht de dood te overwinnen, werkelijk mens om in de zwakheid van zijn vlees voor ons te kunnen sterven.

Artikel 20

Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid in de verzoening

Wij geloven, dat God, die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, zijn Zoon gezonden heeft om de natuur waarin de ongehoorzaamheid begaan was, aan te nemen en in haar genoegdoening te geven en de straf voor de zonden door zijn allerbitterst lijden en sterven te dragen. Zo heeft God zijn rechtvaardigheid betoond tegen zijn Zoon, toen Hij de last van onze zonden op Hem laadde, en Hij heeft zijn goedheid en barmhartigheid uitgestort over ons, die schuldig waren en de eeuwige vervloeking verdiend hadden, door in volmaakte liefde zijn Zoon voor ons in de dood te geven en Hem op te wekken ter wille van onze rechtvaardiging, opdat wij door Hem onsterfelijkheid en eeuwig leven zouden hebben.

Artikel 21

De verzoening door Christus

Wij geloven, dat Jezus Christus een eeuwig Hogepriester is naar de ordening van Melchizedek, wat God met een eed heeft bevestigd (Hebr. 7:21). Hij heeft Zichzelf in onze naam voor zijn Vader gesteld om diens toom te stillen met volledige genoegdoening, door Zichzelf aan het kruishout te offeren en zijn kostbaar bloed te vergieten tot reiniging van onze zonden, zoals de profeten hadden voorgezegd. Want er staat geschreven dat de straf, die ons de vrede aanbrengt, op de Zoon van God was en dat wij door zijn striemen genezen zijn; dat Hij als een lam ter slachting is geleid en onder de overtreders is geteld (Jes. 53:5,7,12) en als een misdadiger veroordeeld is door Pontius Pilatus hoewel deze Hem onschuldig verklaard had. Zo heeft Hij teruggegeven wat Hij niet geroofd had (Ps. 69:5) en heeft Hij als rechtvaardige voor onrechtvaardigen geleden (1 Petr. 3:18); en dit zowel in zijn lichaam als in zijn ziel, zodat Hij de verschrikkelijke straf gevoelde, die wij door onze zonden verdiend hadden, en zijn zweet als bloeddruppels werd, die op de aarde vielen (Luc. 22:44). Hij heeft geroepen: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten? (Mat. 27:46) en heeft dit alles geleden terwille van de vergeving van onze zonden. Daarom zeggen wij terecht met Paulus, dat wij niets anders weten dan Jezus Christus en die gekruisigd (1 Kor. 2:2); wij beschouwen alle dingen als vuilnis, omdat de kennis van Christus Jezus, onze Here, alles te boven gaat (Filp. 3:8). Wij vinden alle troost in zijn wonden en behoeven geen enkel ander middel te zoeken of uit te denken om ons met God te verzoenen dan dit éne, eens en voor al gebrachte offer, dat de gelovigen voor eeuwig tot volmaaktheid brengt (Hebr. 10:14). Dit is ook de reden waarom Hij door de engel van God Jezus, dat is Verlosser, genoemd is, omdat Hij zijn volk verlossen zou van hun zonden (Mat. 1:21).

Artikel 22

De rechtvaardiging door het geloof

Wij geloven, dat de Heilige Geest om ons de ware kennis van deze grote verborgenheid te doen verkrijgen, in onze harten een waar geloof ontsteekt, dat Jezus Christus met al zijn verdiensten omhelst, Hem zich toe-eigent en niets meer buiten Hem zoekt. Want één van beide: óf in Jezus Christus is niet alles wat voor ons heil nodig is; óf dit alles is wel in Hem en dan heeft hij, die Jezus Christus door het geloof bezit, daarmee zijn gehele heil. Te zeggen, dat Christus niet genoeg is maar dat er naast Hem nog iets anders nodig is, is een gruwelijke godslastering, want daaruit zou volgen dat Christus slechts een halve Heiland is. Daarom zeggen wij terecht, met Paulus, dat wij door het geloof alleen of door het geloof zonder de werken gerechtvaardigd worden (Rom. 3:28). Om het nauwkeurig te zeggen: wij bedoelen niet dat het geloof zelf ons rechtvaardigt, want het is maar een middel, waarmee wij Christus, onze gerechtigheid, omhelzen.

Maar Jezus Christus is onze gerechtigheid doordat Hij ons toerekent al zijn verdiensten en al zijn werken, die Hij voor ons en in onze plaats heeft gedaan; en het geloof is het middel, dat ons met Hem in de gemeenschap van al zijn schatten en gaven verbonden houdt. Als deze ons eigendom zijn geworden, zijn zij meer dan voldoende om ons vrij te spreken van onze zonden.

Artikel 23

Onze gerechtigheid voor God

Wij geloven, dat onze zaligheid gelegen is in de vergeving van onze zonden om Jezus Christus' wil en dat daarin onze gerechtigheid voor God bestaat. Zo leren David en Paulus ons door te verklaren: Zalig is de mens aan wie God de gerechtigheid zonder werken toerekent (Ps. 32:2; Rom. 4:6). En dezelfde apostel zegt, dat wij om niet, anders gezegd uit genade, gerechtvaardigd zijn door de verlossing in Jezus Christus (Rom. 3:24).

Daarom houden wij deze grondslag altijd vast, terwijl wij alle eer aan God geven door onszelf te vernederen en te belijden wat wij zijn, zonder ons in iets op onszelf of op onze verdiensten te beroemen; wij steunen en rusten op de gehoorzaamheid van de gekruisigde Christus alleen. Deze gehoorzaamheid is de onze, wanneer wij in Hem geloven; zij is voldoende om al onze ongerechtigheden te bedekken, ons zekerheid te geven en het geweten te bevrijden van vrees, ontzetting en verschrikking, zodat wij tot God naderen zonder te doen als onze eerste vader Adam, die zich al bevende met vijgenbladeren wilde bedekken. Waarlijk, indien wij voor God moesten verschijnen terwijl wij, in hoe geringe mate ook, op onszelf of op enig ander schepsel zouden steunen, ach wij zouden verzwolgen worden. En daarom moet ieder met David zeggen: Here, ga niet in het gericht met uw knecht, want niemand die leeft is voor U rechtvaardig (Ps. 143:2).

Artikel 24

Heiliging en goede werken

Wij geloven, dat dit ware geloof, in de mens voortgebracht door het horen van het Woord Gods en door de werking van de Heilige Geest, hem doet wedergeboren worden en maakt tot een nieuwe mens; het doet hem leven in een nieuw leven en bevrijdt hem van de slavernij der zonde. Daarom is er geen sprake van dat dit rechtvaardigend geloof de mensen onverschillig zou maken voor een vroom en heilig leven. Integendeel, zonder dit geloof zullen zij nooit iets doen uit liefde tot God, maar alleen uit liefde tot zichzelf en uit vrees verdoemd te worden. Het is dan ook onmogelijk dat dit heilig geloof in de mens niets zou uitwerken. Wij spreken immers niet van een onvruchtbaar geloof, maar van een geloof, waarvan de Schrift zegt, dat het door de liefde werkt (Gal. 5:6), en dat de mens beweegt zich te oefenen in de werken die God in zijn Woord geboden heeft; deze werken zijn, als ze voortkomen uit de goede wortel van het geloof goed en aan God welgevallig, aangezien zij alle door Zijn genade geheiligd zijn. Toch gelden zij niet voor onze rechtvaardiging, want door het geloof in Christus worden wij gerechtvaardigd, zelfs vóór wij goede werken doen. Anders zouden zij niet goed kunnen zijn, evenmin als de vrucht van een boom goed kan zijn voordat de boom goed is. Wij doen dus goede werken, maar niet om de verdienste, want wat voor verdienste zouden wij kunnen verwerven? Wij zijn veeleer schuldenaars van God voor de goede werken die wij doen en niet Hij van ons. Want Hij is het die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt (Filip. 2:13). Laten wij dan letten op wat geschreven staat: Zo moet ook gij, nadat gij alles gedaan hebt wat u bevolen is, zeggen: Wij zijn onnutte slaven; wij hebben slechts gedaan wat wij moesten doen (Luc. 17:10). Toch willen wij niet ontkennen dat God goede werken beloont; maar Hij kroont zijn gaven door Zijn genade. En verder: al doen wij goede werken, toch maken wij daarvan niet de grondslag van ons heil; want wij kunnen geen werk doen of het is besmet door ons zondig bestaan en verdient daarom gestraft te worden. En al konden we er op één wijzen, dan is toch de gedachte aan één zonde daarin genoeg om het verwerpelijk te maken voor Gods ogen. Wij zouden dan immers altijd aan twijfel ten prooi zijn, heen en weer geslingerd zonder enige zekerheid en onze arme gewetens zouden altijd gekweld worden, indien zij niet steunden op de verdienste van het lijden en sterven van onze Heiland.

Artikel 25

De wet in Christus vervuld

Wij geloven, dat de ceremoniën en voorafbeeldingen van de wet met de komst van Christus hebben afgedaan en dat aan alle voorafschaduwingen een einde gekomen is, zodat het gebruik daarvan onder de christenen moet vervallen. Toch blijft voor ons de waarheid en de inhoud ervan in Christus Jezus, in wie zij hun vervulling hebben. Intussen

maken wij nog gebruik van de getuigenissen uit de Wet en de Profeten om ons geloof in het Evangelie te bevestigen en ook om ons leven in alle betamelijkheid in te richten tot Gods eer en naar zijn wil.

Artikel 26

Christus onze Voorspraak

Wij geloven, dat wij geen toegang hebben tot God dan alleen door de enige Middelaar en Voorspraak Jezus Christus, de rechtvaardige. Hij is mens geworden en heeft de goddelijke en menselijke natuur verenigd, opdat wij mensen toegang zouden hebben tot de goddelijke majesteit; anders zou de toegang voor ons gesloten zijn. Maar deze Middelaar, die de Vader tussen Zich en ons gesteld heeft, moet ons door Zijn verhevenheid niet afschrikken zodat wij een ander, naar ons goeदनुन, zouden gaan zoeken. Want er is niemand in de hemel of op aarde onder de schepselen, die ons meer lief heeft dan Jezus Christus, Die, hoewel Hij in de gestalte Gods was, Zichzelf ontledigd heeft en de gestalte van een dienstknecht voor ons heeft aangenomen en aan zijn broeders in alle opzichten gelijk geworden is (Filip. 2:6,7; Hebr. 2:17). Indien wij nu een andere pleitbezorger moesten zoeken, die ons gunstig gezind zou zijn, wie zouden wij dan kunnen vinden, die ons meer liefheeft dan Hij, die Zijn leven voor ons gegeven heeft zelfs toen wij vijanden waren (Rom. 5:8,10)? En als wij iemand zoeken, die macht en aanzien heeft, wie heeft zoveel als Hij, die gezeten is aan de rechterhand van zijn Vader en die alle macht heeft in de hemel en op aarde (Mat. 28:18)? En wie zal eerder verhoord worden dan de eigen geliefde Zoon van God? Het is dus enkel wantrouwen, dat geleid heeft tot de gewoonte om de heiligen te onteren in plaats van hen te eren, want men doet wat zij nooit gedaan of begeerd hebben, maar wat zij onophoudelijk volgens hun plicht verworpen hebben, zoals uit hun geschriften blijkt. Men moet hier niet tegen inbrengen dat wij onwaardig zijn, want er is geen sprake van dat wij onze gebeden op grond van onze waardigheid voor God zouden brengen, maar wij doen dat alleen op grond van de uitnemendheid en waardigheid van onze Here Jezus Christus, wiens gerechtigheid door het geloof ons deel is. Daarom zegt de apostel ons, als hij deze dwaze vrees of liever dit wantrouwen van ons wil afnemen, dat Jezus Christus in alle opzichten aan zijn broeders is gelijk geworden, opdat Hij een barmhartig en getrouw Hogepriester zou worden bij God om de zonden van het volk te verzoenen. Want doordat Hij zelf in verzoeken geleden heeft, kan Hij hun die verzocht worden te hulp komen (Hebr. 2:17, 18). En daarna, om ons nog meer moed te geven om tot Hem te gaan, zegt Hij: Daar wij nu een grote Hogepriester hebben, die de hemelen is doorgedaan, Jezus, de Zoon van God, laten wij aan die belijdenis vasthouden. Want wij hebben geen Hogepriester, die niet kan medevoelen met onze zwakheden, maar een, die in alle dingen op gelijke wijze als wij verzocht is geweest, doch zonder te zondigen. Laten wij daarom met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden om hulp te verkrijgen te gelegener tijd (Hebr. 4:14-16). Dezelfde apostel zegt, dat wij de volle vrijmoedigheid bezitten om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus; laten wij dan toetreden in volle verzekerdheid des geloofs (Hebr. 10:19, 22). Evenzo: Christus heeft een priesterschap dat op geen ander kan overgaan; daarom kan Hij ook volkomen behouden wie door Hem tot God gaan, daar Hij altijd leeft om voor hen te pleiten (Hebr. 7:24,25). Wat ontbreekt er dan nog, daar Christus Zelf zegt: Ik ben de weg, de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij (Joh. 14:6). Waarom zouden wij een andere voorspraak zoeken, aangezien het God behaagd heeft ons zijn Zoon tot Voorspraak te geven. Laten wij Hem niet loslaten om een andere te nemen of liever een andere te zoeken, zonder die ooit te vinden; want toen God Hem ons gaf, wist Hij heel goed, dat wij zondaars waren. Daarom roepen wij, naar het gebod van Christus, de hemelse Vader aan door Christus, onze enige Middelaar, zoals ons in het Gebed des Heren geleerd is. En wij zijn verzekerd, dat de Vader ons alles zal geven wat wij Hem bidden in Christus' Naam (Joh. 16:23).

Artikel 27

De katholieke of algemene Kerk

Wij geloven en belijden een enige katholieke of algemene Kerk. Zij is een heilige vergadering van de waarlijk gelovige christenen, die al hun heil verwachten van Jezus Christus, gewassen zijn door zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest. Deze Kerk is er geweest van het begin der wereld af en zal er zijn tot het einde toe; want Christus is een eeuwig Koning, Die niet zonder onderdanen kan zijn. Deze heilige Kerk wordt door God staande gehouden tegen het woeden van de gehele wereld, hoewel zij soms een tijdlang zeer klein is en tot niets schijnt te zijn geworden in de ogen der mensen. Zo heeft de Here gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab zeventuizend mensen voor Zich behouden, die hun knieën voor Baäl niet gebogen hadden. Ook is deze heilige Kerk niet gelegen in, gebonden aan of beperkt tot een bepaalde plaats of gebonden aan bepaalde personen, maar zij is verbreid en verstrooid over de gehele wereld en toch met hart en wil samengevoegd en verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof.

Artikel 28

De gemeenschap met de kerk

Wij geloven, aangezien deze heilige vergadering en gemeente de vergadering is van hen die behouden worden en er buiten haar geen heil is, dat niemand, van welke stand of hoedanigheid ook, zich afzijdig mag houden en aan zichzelf genoeg mag hebben. Maar allen behoren zich bij haar te voegen en zich met haar te verenigen om de eenheid der Kerk te bewaren, door zich te onderwerpen aan haar onderricht en tucht, de hals te buigen onder het juk van Jezus Christus en de broeders te dienen in de opbouw van hun geloof overeenkomstig de gaven die God aan ieder verleend heeft, allen samen als leden van eenzelfde lichaam. Om dit alles des te beter na te komen behoren alle gelovigen overeenkomstig Gods Woord zich af te scheiden van hen die niet tot de Kerk behoren en zich bij deze vergadering te voegen op iedere plaats waar God haar gesteld heeft, zelfs al verzetten de overheden en de bevelen der vorsten zich daartegen en stond er de dood of lijfstraf op. Daarom handelen allen die zich van haar afzonderen of zich niet bij haar voegen in strijd met Gods verordening.

Artikel 29

De kenmerken van de ware Kerk

Wij geloven, dat men zeer zorgvuldig en met grote wijsheid, op grond van Gods Woord, behoort te onderscheiden welke de ware Kerk is, aangezien alle sekten, die tegenwoordig in de wereld zijn, zich ten onrechte kerk noemen. Wij spreken hier niet over de huichelaars, die in de Kerk onder de goeden gemengd zijn en toch niet tot de Kerk behoren, hoewel zij uiterlijk in haar zijn. Maar wij bedoelen dat men het lichaam en de gemeenschap van de ware Kerk moet onderscheiden van alle sekten, die beweren dat zij de Kerk zijn.

De kenmerken waaraan men de ware Kerk kan herkennen, zijn deze: dat de Kerk de zuivere prediking van het Evangelie brengt; dat zij de zuivere bediening van de Sacramenten onderhoudt, zoals Christus ze heeft ingesteld; dat de kerkelijke tucht uitgeoefend wordt om de zonden te bestraffen; kortom dat men zich richt naar het zuivere Woord Gods, alle dingen die daarmee in strijd zijn verwerpt en Jezus Christus erkent als het enige Hoofd. Hieraan kan men met zekerheid de ware Kerk herkennen en niemand heeft het recht zich van haar af te zonderen.

Wat nu hen aangaat die tot de Kerk behoren, hen kan men herkennen aan de kenmerken van de christenen, namelijk het geloof en dat zij, na de enige Heiland Jezus Christus aangenomen te hebben, de zonde ontvluchten en de gerechtigheid nastreven, de ware God en hun naaste liefhebben en niet naar rechts of links afwijken en hun vlees kruisigen met zijn werken. Niet alsof er geen grote zwakheid meer in hen zou zijn, maar zij strijden daartegen door de Geest al de dagen van hun leven; terwijl zij steeds hun toevlucht nemen tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van de Here Jezus, in wie zij door het geloof vergeving van hun zonden hebben.

Wat de valse kerk betreft: deze schrijft aan zichzelf en aan haar verordeningen meer gezag toe dan aan Gods Woord en wil zich niet aan het juk van Christus onderwerpen; zij bedient de Sacramenten niet zoals Christus in Zijn Woord geboden heeft, maar zij voegt eraan toe en laat eruit weg naar het haar goeddunkt; zij grondt zich meer op de mensen dan op Christus; zij vervolgt hen die heilig leven naar Gods Woord en die haar berispen om haar zonden, geldzucht en afgoderij.

Deze twee kerken zijn gemakkelijk te herkennen en van elkaar te onderscheiden.

Artikel 30

De regering van de kerk

Wij geloven, dat deze ware Kerk geregeerd moet worden in overeenstemming met de geestelijke orde, die onze Here ons in zijn Woord geleerd heeft, namelijk dat er dienaren of herders moeten zijn om Gods Woord te prediken en de Sacramenten te bedienen en opzieners en diakenen om met de herders de raad der Kerk te vormen en aldus de ware godsdienst in stand te houden en te zorgen dat de ware leer voortgang heeft, dat de overtreders op geestelijke wijze bestraft en in toom gehouden worden en dat de armen en bedroefden geholpen en getroost worden naarmate zij het nodig hebben.

Op deze wijze zullen alle dingen in de Kerk in goede orde geschieden, wanneer personen gekozen worden die trouw zijn, overeenkomstig de regel die de heilige Paulus daarvoor geeft aan Timotheüs (1 Tim. 3).

Artikel 31

De ambtsdragers van de kerk

Wij geloven, dat de dienaren van Gods Woord, de ouderlingen en de diakenen tot hun ambten door de Kerk behoren aangewezen te worden langs de weg van wettige verkiezing door de Kerk onder aanroeping van Gods Naam en in goede orde, zoals Gods Woord leert. Daarom moet ieder zich er terdege voor wachten om zich met ongeoorloofde middelen in te dringen, maar hij is verplicht de tijd af te wachten, dat hij door God geroepen wordt om daardoor het overtuigend bewijs te hebben, dat zijn roeping van de Here is.

Wat de dienaren des Woords betreft, zij hebben, op welke plaats zij ook zijn, gelijke macht en gezag, daar zij allen dienaren van Jezus Christus zijn, de enige, algemene Bisschop en het enige Hoofd van de Kerk.

Bovendien zeggen wij - opdat de heilige verordening van God niet geschonden wordt of in verachting raakt - dat ieder voor de dienaren des Woords en de ouderlingen der Kerk bijzondere achting moet hebben om het werk dat zij doen, en met hen in vrede moet leven, zonder morren, twist of tweedracht, zoveel als mogelijk is.

Artikel 32

De orde en de tucht van de kerk

Wij geloven intussen, hoewel het nuttig en goed is dat de regeerders van de Kerk onderling een bepaalde orde instellen en handhaven om het lichaam van de Kerk in stand te houden, dat zij zich er niettemin wel voor moeten wachten af te wijken van wat Christus, onze enige Meester, ons geboden heeft. En daarom verwerpen wij alle menselijke bedenksels en alle wetten, die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor de gewetens te binden en te dwingen, op welke wijze dan ook. Wij aanvaarden dus alleen wat dienstig is om eendracht en eenheid te bevorderen en te bewaren en alles te onderhouden (of: allen te houden) in de gehoorzaamheid aan God; en hiertoe is vereist de excommunicatie of ban, die volgens Gods Woord geschiedt, met hetgeen wat daaruit volgt.

Artikel 33

De sacramenten

Wij geloven, dat onze goedertieren God, omdat Hij met onze onbevattelijkheid en zwakheid rekening houdt, voor ons de Sacramenten heeft ingesteld om zijn beloften aan ons te verzegelen en om onderpanden te zijn van zijn goedgunstigheid en genade jegens ons en ook om ons geloof te voeden en in stand te houden. Hij heeft deze gevoegd bij

het Woord van het Evangelie. om des te beter aan onze zintuigen te tonen zowel wat Hij ons door zijn Woord te verstaan geeft, als wat Hij inwendig in onze harten doet; zo bekrachtigt Hij in ons het heil, waarin Hij ons doet delen. Want de Sacramenten zijn zichtbare tekenen en zegelen van een innerlijke en onzichtbare zaak en door middel daarvan werkt God in ons door de kracht van de Heilige Geest. Derhalve zijn de tekenen niet zinloos en zonder inhoud om ons te bedriegen, want Jezus Christus is de waarheid ervan en zonder Hem zouden zij niets zijn.

Voorts hebben wij genoeg aan het aantal Sacramenten, door Christus, onze Meester voorgeschreven, niet meer dan twee, te weten het Sacrament van de Heilige Doop en dat van het Heilig Avondmaal van Jezus Christus.

Artikel 34

De heilige Doop

Wij geloven en belijden, dat Jezus Christus, die het einde der wet is (Rom. 10:4), door het vergieten van zijn bloed een einde gemaakt heeft aan alle andere bloedstortingen, die men zou kunnen of willen doen tot verzoening of voldoening voor de zonden. Hij heeft de besnijdenis, die met bloed geschiedde, afgeschaft en in plaats daarvan het Sacrament van de Doop ingesteld. Hierdoor worden wij in de Kerk van God opgenomen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd om geheel aan Hem toe te behoren, wiens merk en veldteken wij dragen. Dit dient ons tot een getuigenis, dat Hij eeuwig onze God en onze genadige Vader zal zijn.

Zo heeft Hij geboden al de zijnen te dopen in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest (Mat. 28:19), met water alleen. Hij geeft ons daarmee te verstaan: evenals het water, waarmee wij overgoten worden en dat bij besprenging op het lichaam van de dopeling zichtbaar is, de onreinheid van het lichaam afwast, zo bewerkt ook het bloed van Christus hetzelfde binnen in de ziel door de Heilige Geest; het besprengt haar en zuivert haar van zonde en doet ons van kinderen des toorns herboren worden tot kinderen van God.

Niet dat dit door het uitwendige water geschiedt, maar door de besprenging met het kostbare bloed van de Zoon Gods, die onze Rode Zee is, waar wij doorheen moeten gaan om te ontkomen aan de tirannie van Farao - dat is de duivel - en in te gaan in het geestelijke Kanaän. Zo geven de dienaren van hun kant ons alleen het Sacrament en het zichtbare teken, maar onze Here geeft wat het Sacrament beduidt, namelijk de onzichtbare genadegaven: Hij wast onze zielen, zuivert en reinigt ze van alle onreinheden en ongerechtigheden; Hij vernieuwt onze harten en vervult ze met alle vertroosting en geeft ons een waarachtige zekerheid van Zijn Vaderlijke goedheid, terwijl Hij ons de nieuwe mens aandoet en de oude met al zijn werken uittrekt.

Hierom geloven wij, dat wie tot het eeuwige leven wil komen, slechts eenmaal gedoopt moet worden met de enige doop zonder die ooit te herhalen; want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Deze doop immers is niet alleen van nut zolang het water op ons is en wij hem ontvangen, maar gedurende ons gehele leven. Hierom verwerpen wij de dwaling van de Wederdopers die niet tevreden zijn met de enige doop, die zij eenmaal ontvangen hebben en die bovendien de doop van de kleine kinderen der gelovigen veroordelen. Wij geloven daarentegen dat men hen behoort te dopen en met het teken van het verbond te verzegelen, evenals de kleine kinderen in Israël besneden werden op grond van dezelfde beloften, die aan onze kinderen gedaan zijn. En Christus heeft Zijn bloed waarlijk niet minder vergoten om de kleine kinderen der gelovigen te wassen dan Hij dat gedaan heeft voor de volwassenen. Daarom behoren zij het teken en Sacrament van wat Christus voor hen gedaan heeft te ontvangen, zoals de Here in de Wet gebood hen kort nadat zij geboren waren, deel te doen hebben aan het Sacrament van het lijden en sterven van Christus door het offer van een lam, dat een Sacrament was van Jezus Christus. Bovendien doet de Doop aan onze kinderen hetzelfde wat de besnijdenis deed aan het Joodse volk, en dit is de reden waarom de heilige Paulus de Doop de besnijdenis van Christus noemt (Kol. 2:11).

Artikel 35

Het heilig Avondmaal

Wij geloven en belijden, dat onze Heiland Jezus Christus het Sacrament van het heilig Avondmaal verordend en ingesteld heeft om te voeden en te onderhouden degenen die Hij reeds deed wedergeboren worden en in zijn huisgezin, dat is zijn Kerk, heeft ingelijfd. Nu hebben zij die wedergeboren zijn, tweëerlei leven in zich. Het ene is lichamenlijk en tijdelijk: zij hebben het van hun eerste geboorte meegebracht en het is aan alle mensen gemeen. Het andere is geestelijk en hemels: het wordt hun gegeven in de tweede geboorte, die geschiedt door het Woord van het Evangelie in de gemeenschap met het lichaam van Christus; dit leven is niet aan allen gemeen, maar alleen de uitverkorenen Gods bezitten het.

Zo heeft God ons, tot instandhouding van het lichamenlijke en aardse leven, aards en gewoon brood verordend, dat daartoe dienstig en aan allen gemeenschappelijk is, zoals het leven zelf. Maar om het geestelijke en hemelse leven, dat de gelovigen bezitten, in stand te houden, heeft Hij hun een levend brood gezonden, dat van de hemel nedergedaald is, te weten Jezus Christus, die het geestelijke leven der gelovigen voedt en onderhoudt, als Hij gegeten wordt, dat is geestelijk toegeëigend en aangenomen door het geloof.

Om ons dit geestelijke en hemelse brood af te beelden heeft Christus een aards en zichtbaar brood verordend als Sacrament van zijn lichaam en de wijn als Sacrament van zijn bloed. Hij betuigt ons hiermede: zo waarlijk als wij het Sacrament ontvangen en in onze handen houden en het eten en drinken met onze mond, waarmee ons leven in stand gehouden wordt, zo waarlijk ontvangen wij door het geloof (dat de hand en mond van onze ziel is) in onze zielen het ware lichaam en het ware bloed van Christus, onze enige Heiland, tot ons geestelijk leven. Nu is het zeker en buiten twijfel, dat Jezus Christus ons Zijn Sacramenten niet voor niets heeft verordend. Zo werkt Hij dan in ons alles wat Hij ons door deze heilige tekenen voor ogen stelt, hoewel de wijze waarop dit geschiedt ons verstand te boven gaat en voor ons ondoorgrondelijk is, evenals de werking van de Heilige Geest verborgen en ondoorgrondelijk is. Toch vergissen wij ons niet als wij zeggen, dat wat door ons gegeten en gedronken wordt het eigen en natuurlijk lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze waarop wij deze nuttigen is niet met de mond, maar geestelijk, door het geloof. Aldus blijft Jezus Christus altijd gezeten aan de rechterhand van God zijn Vader in de hemelen, en doet ons niettemin aan Zich deelhebben door het geloof. Deze maaltijd is een geestelijke dis, waaraan Christus ons deel geeft aan Zichzelf met al Zijn schatten en gaven en ons zowel Zichzelf als de verdiensten van zijn lijden en sterven doet genieten; Hij voedt, sterkt en troost onze arme, troosteloze ziel door het eten van zijn vlees en verkwikt haar door het drinken van zijn bloed.

Voorts, hoewel de Sacramenten met de zaken waarvan zij een teken zijn, bijeen behoren, worden toch niet beide door allen ontvangen. De goddeloze neemt wel het Sacrament tot zijn veroordeling, maar ontvangt niet de waarheid van het Sacrament, evenals Judas en Simon de tovenaars beiden wel het Sacrament kregen, maar niet Christus, die er door voorgesteld wordt; Hij wordt het deel van de gelovigen alleen.

Tenslotte, wij ontvangen het heilig Sacrament in de vergadering van het volk van God met ootmoed en eerbied, terwijl wij met dankzegging een heilige gedachtenis aan de dood van Christus, onze Heiland, vieren en daarbij belijdenis doen van ons geloof en van de christelijke godsdienst. Daarom behoort niemand daar te komen zonder zichzelf eerst op de rechte wijze beproefd te hebben, opdat hij, als hij eet van dit brood en drinkt uit deze beker, niet tot zijn eigen oordeel eet en drinkt (1 Kor. 11:29). Kort uitgedrukt, wij worden door het gebruik van dit heilig Sacrament bewogen tot een vurige liefde jegens God en onze naaste. Daarom verwerpen wij alle toevoegsels en veroordelenswaardige bedenksels die de mensen in de Sacramenten aangebracht en ermee vermengd hebben als ontheilighingen daarvan, en wij verklaren dat men zich tevreden moet stellen met de ordening die Christus en zijn apostelen ons geleerd hebben, en dat men daarvan moet spreken zoals zij ervan gesproken hebben.

Artikel 36

De overheid

Wij geloven, dat onze goedertieren God, wegens de verdorvenheid van het menselijk geslacht, koningen, vorsten en overheden ingesteld heeft, omdat Hij wil dat de wereld geregeerd wordt door wetten en staatsregelingen, opdat de ongebondenheid van de mensen bedwongen wordt en alles in goede orde onder hen toegaat. Hiertoe heeft Hij de overheid het zwaard in handen gegeven tot bestraffing van de boze (Rom. 13:4) en bescherming van de goede mensen. En hun taak is niet alleen acht te geven op de openbare orde en daarover te waken, maar ook de hand te houden aan de heilige kerkdienst, alle afgoderij en valse godsdienst te weren en uit te roeien, het rijk van de antichrist te vernietigen, de voortgang van het Koninkrijk van Jezus Christus te bevorderen en het Woord van het Evangelie overal te doen prediken, opdat God door ieder geëerd en gediend wordt, zoals Hij in zijn Woord gebiedt.

Voorts is ieder, van welke hoedanigheid, rang of stand hij moge zijn, verplicht zich aan de overheden te onderwerpen, belasting te betalen, hun eer en eerbied te bewijzen en hun gehoorzaam te zijn in alle dingen die niet in strijd zijn met Gods Woord, en voor hen te bidden, opdat de Here hen wil besturen in al hun wegen en opdat wij een stil en gerust leven mogen leiden in alle godsvrucht en waardigheid (1 Tim. 2:2). Hierom wijzen wij de Wederdopers en andere oproerige mensen af en in het algemeen allen die overheden en magistraten verwerpen en de rechtsorde omver willen werpen door het invoeren van gemeenschap van goederen en die de goede zeden, die God onder de mensen ingesteld heeft, verstoren.

Artikel 37

Het laatste oordeel

Tenslotte geloven wij in overeenstemming met het Woord Gods dat, als de door de Here bestemde tijd (die aan alle schepselen onbekend is) gekomen en het aantal uitverkorenen vol zal zijn, onze Here Jezus Christus van de hemel zal komen, lichamenlijk en zichtbaar, op dezelfde wijze als Hij ten hemel gevaren is (Hand. 1:11), met grote heerlijkheid en majesteit, om Zich te openbaren als Rechter over levenden en doden, terwijl Hij deze oude wereld in vuur en vlam zet om haar te zuiveren. Dan zullen voor deze grote Rechter alle mensen persoonlijk verschijnen, zowel mannen als vrouwen en kinderen, die geleefd hebben van de aanvang van de wereld af tot het einde, gedagvaard door de stem van de aartsengel en het geklank van een bazuin Gods (1 Tess. 4:16). Want al de gestorvenen zullen uit de aarde verrijzen en de zielen zullen samengevoegd en verenigd worden met hun eigen lichaam, waarin zij geleefd hebben. Degenen die dan nog leven, zullen niet sterven zoals de anderen, maar in één ogenblik veranderd en van vergankelijk onvergankelijk worden. Dan zullen de boeken, dat zijn de gewetens, geopend en de doden geoordeeld worden (Op. 20:12) naar wat zij in deze wereld gedaan hebben, hetzij goed, hetzij kwaad (2 Kor. 5:10). Ja, de mensen zullen rekenschap geven van elk ijdel woord dat zij gesproken hebben (Mat. 12:36), al houdt de wereld dat slechts voor spel en tijdverdrijf; en dan zullen de verborgenheden en huichelarij van de mensen openlijk voor allen aan het licht gebracht worden.

Daarom is de gedachte aan dit oordeel met recht schrikwekkend en angstaanjagend voor de bozen en goddelozen en zeer begeerlijk en troostrijk voor de vromen en uitverkorenen, omdat dan hun verlossing geheel voltooid zal worden en zij daar de vruchten van de moeite en het lijden dat zij gedragen hebben, zullen ontvangen; hun onschuld zal door allen worden erkend en zij zullen de verschrikkelijke wraak zien, die God zal uitoefenen op de goddelozen die hen in deze wereld getiranniseerd, verdrukt en gekweld hebben. Dezen zullen tot erkenning van hun schuld gebracht worden door het getuigenis van hun eigen geweten. Zij zullen onsterfelijk worden, doch slechts om gepijnigd te worden in het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is (Mat. 25:41).

De gelovigen en uitverkorenen daarentegen zullen gekroond worden met heerlijkheid en eer. De Zoon Gods zal hun naam belijden voor God, zijn Vader (Mat. 10:32), en zijn uitverkoren engelen, en God zal alle tranen van hun ogen afwissen (Op. 21:4). Het zal bekend worden, dat hun zaak, die thans door vele rechters en overheden als kettters en

godeloos veroordeeld wordt, de zaak van de Zoon Gods is. En als een beloning uit genade zal de Here hun zulk een heerlijkheid doen bezitten als in het hart van een mens nooit zou kunnen opkomen. Daarom verwachten wij die grote dag met sterk verlangen om ten volle de beloften Gods in Jezus Christus, onze Here, te genieten.